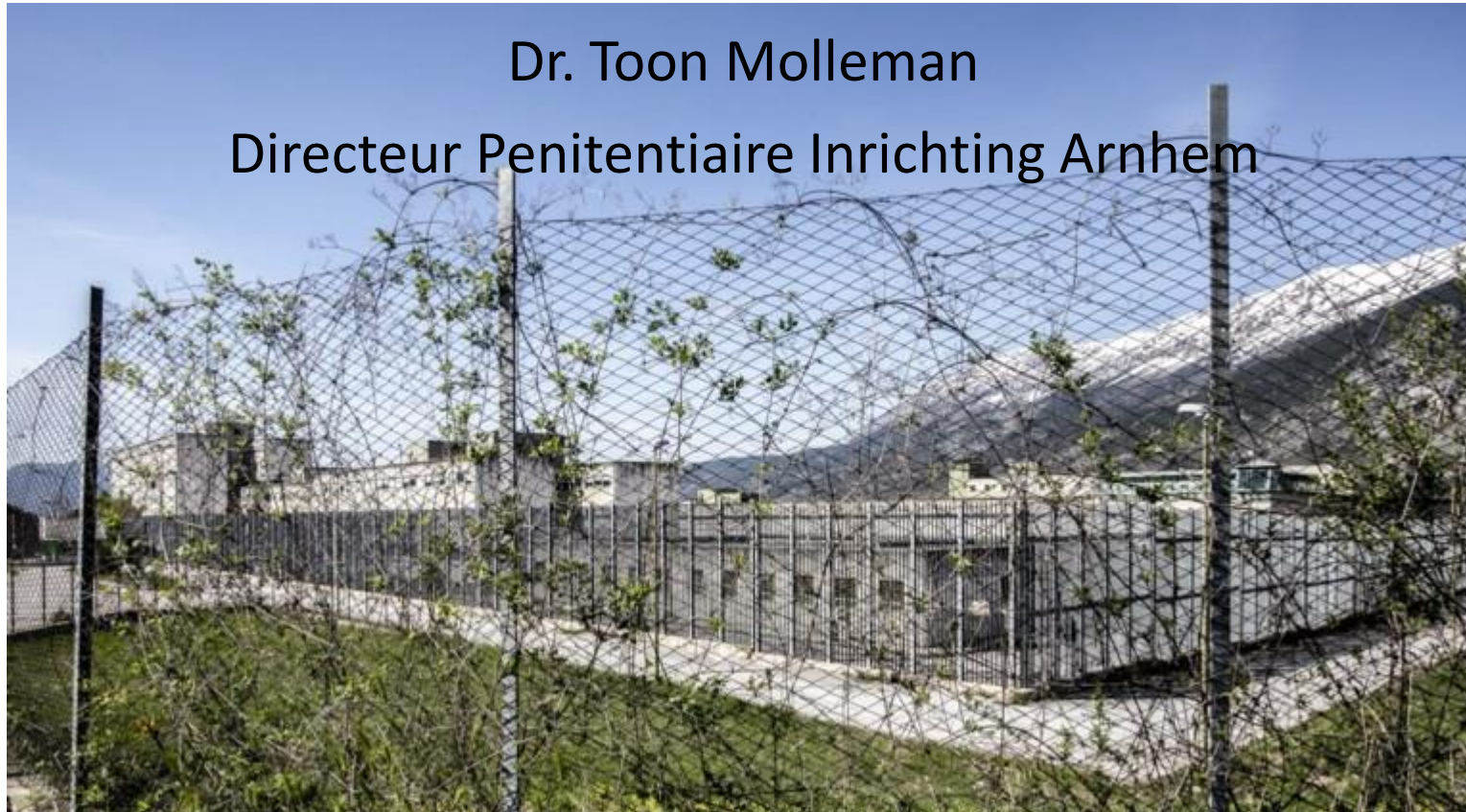

Is 41bis ons voorland?

Over detentie voor hoog risico gedetineerden

Dalende kwaliteit populatie

- Het blijft werkbaar / beheersbaar door investeringen in zorgregimes en beheersregimes
- EZV (interne differentiatie PI), ISD (maatregel opgelegd door rechter), PPC (op indicatiestelling PSO en plaatsing SF)
- EBI, TA, BPG en AIT (interne differentiatie)

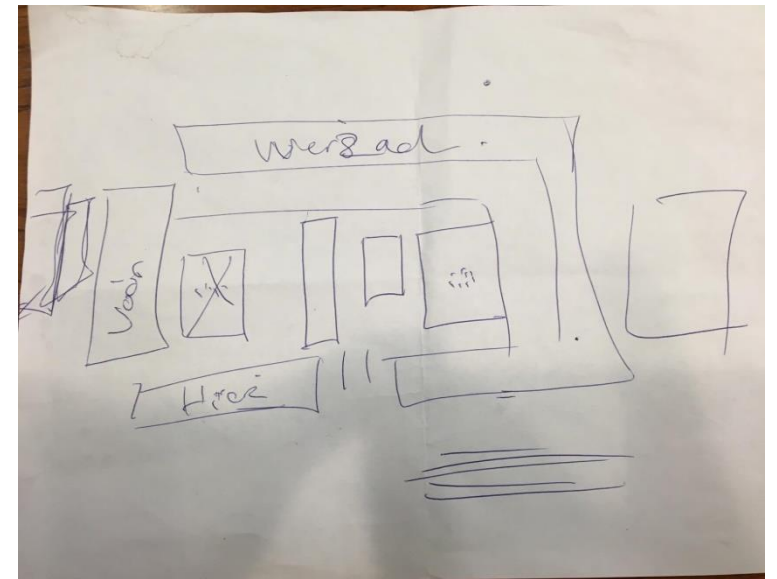
Beheersregimes in Nederland

- 9000 gedetineerden > penitentiare scherpste
- Van 9000 gedetineerden is 10% extra onder de aandacht (handlangers, middenkader, VCHD, levenslang, radicalisering)
- 1% populatie vergt formele extra maatregelen
- Gedetineerden met een vlucht- of maatschappelijk risico (GVM)
- Macht, middelen, netwerk, profiel

Hoe kom je op de GVM-lijst?

- Advies SF, signalering vestiging, informatie GRIP
- Centrale rol Operationeel Overleg (OM, Politie, DJI)
- Plaatsingsbesluit SF
- Ontvluchting of bevrijding van buitenaf, VCHD, liquidatiedreiging, radicalisering, ondermijning directie / personeel, ongeoorloofd contact met slachtoffers/nabestaanden of mdws in het strafrecht

Uitvoering GVM

- Na plaatsing op lijst, plaatsing in PI (beslissing SF)
- Advies over risico's en bijpassende maatregelen (OO en JZ)
- Opleggen van pakket aan maatregelen (beslissing directeur PI)
- Typische GVM-maatregelen: structureel uitluisteren telefonie, lezen post, screenen bezoekers, geen speciale baantjes, niet onbegeleid door de PI, regelmatige intensieve celcontrole)
- Halfjaarlijkse herbeoordeling in OO
- Geprivilegieerd contact met advocaat geldt ook voor GVM'ers

Beheersregimes: proportionaliteit!

Extra Beveiligde Inrichting

- Concept dat volgde op EBA en TEBI
- Voor extreem risicovolle gedetineerden
- Succesvol regime
- Individueel of in kleine groepjes
- Last resort maatregel, NL is terughoudend met het gebruik ervan

Afdeling Intensief Toezicht

Bijzondere detentieregimes in het buitenland

Twee internationale voorbeelden voor hoog-risico gedetineerden:

- Schotland - Barlinnie Special Unit (BSU)
- Italië – Artikel41 bis afdelingen

USA geen voorbeeld voor ons, geen selectie en vaak geen verband tussen risico's en opgelegde beperkingen

Schotland –Barlinnie Special Unit (BSU) (1)

- Barlinnie Special Unit (BSU) (1973-1994)
- Plaats voor maximaal 10 gedetineerden
- Aanleiding: Frequente geweldsincidenten door veelal (levens) langgestraften
- Doel: Deviant gedrag van hoog-risico gedetineerden matigen
- Visie: Wederzijds vertrouwen tussen personeel en gedetineerden belangrijk
- Voor Schotland een atypische cultuur → collectieve besluitvorming

BSU (2)

- Gedetineerden participeerden bij het bepalen en invullen van regels en ruimtes
- Groepsbijeenkomsten om agressie anders te uitten
- Frequentie (familie) bezoeken
- Norm: Geen geweld, bij overtreding werd gekort op bezoek
- Regime liet gewenste resultaten zien
- Sluiting door publieke opinie: regime was te luxe voor hoog-risico gedetineerden

Artikel 41 bis: maffia aanpak Italië sinds 1975

- Elke interactie of uitwisseling verboden: Voortzetting crimineel handelen onmogelijk maken
- Zeer beperkt dagprogramma, voornamelijk individueel (hoewel in recente jaren ietwat versoepeld)
- CPT (Europese Toezichthouder) kritisch op regime- inhumaan op bepaalde gebieden
- Overheid mocht geprivilegeerde contacten meeluisteren en kijken
- Wat is de exit strategie, hoe kom je eruit?

Ontwikkeling van de AIT

- Hoog-risico gedetineerden negatief rolmodel voor anderen op reguliere afdeling;
- Risico = kans x gevolg (GVM'ers willen verleidingen ook niet altijd)
- Maar ook zelf tussen wal en schip door maatregelen
- Recente inzichten laten zien dat een sterk beperkte omgeving ook kan leiden tot verveling, spanningen tussen gedetineerden en agressie (Meijers, 2018)
- Meer vrijheden en autonomie leidt tot minder geweldsincidenten (Vollaard et al., 2019)
- Totstandkoming Healthy Prison Concept (HPC) door PI Leeuwarden

Algemene theorieën

- RNR-model (Andrews & Bonta, 2006)
- Desistance theory (Sampson & Laub, 1993)
- Good lives model (Ward & Maruna, 2007)
- Vanuit deze theorieën bezien moet het HPC een individuele aanpak hebben
- Ongewenste effecten van strenge regimes kan tegengegaan worden door omstandigheden die in individuele behoeften voorzien
- Onderzocht (zomer 2020) wat die behoeften zijn: contact met familie en dagbesteding zoals sport/koken is belangrijkst

Enkele quotes uit de AIT

- *Benader ons direct, niet eromheen draaien, we krijgen het dan heel snel in de gaten. We begrijpen dat we niet alles mogen weten, maar draai er niet omheen [Gedetineerde AIT]*
- *Sporten geeft mij een bepaalde rust, die endorfine dat de stress wat minder wordt. Je slaapt beter, als ik slecht slaap kan ik een ander persoon zijn [Gedetineerde AIT]*
- *Het is goed aan hen te zien als ze met familie hebben gesproken, je ziet dan altijd minder stress en opluchting als het goed met hen gaat. Doet ze altijd goed en geeft hen kracht tijdens detentie [Medewerker AIT]*
- *Ik kan nu zien hoe mijn dochttertje leert fietsen, hoe haar kamertje is ingericht en kan haar vriendinnetjes zien. Skype je ziet meer dan.. ja ik heb hun kamer gezien, je ziet ze fietsen. Dat is top top [Gedetineerde AIT]*

Internationale standaarden (VN / EU)

- Voldoende eten en drinken, schoon sanitair, gezondheidszorg, contact met de buitenwereld (m.n. familie)
- Goede bejegening: positieve contacten, geen onnodige controles (er moet een veiligheidsbelang zijn), respectvol taalgebruik.
- Resultaat: humane detentie alsook meer medewerking van de gedetineerden
- Waarden: legaliteit, noodzakelijkheid, proportionaliteit en verantwoordelijkheid
- Het beginsel van minimale beperkingen (PBw)

Gewenste bejegening

- Duidelijkheid, begrenzen waar nodig
- Procedurele rechtvaardigheid
- Afstand en nabijheid
- Leg regelmatig onze positie uit (naast en niet tegenover betrokkene)

Mechanismen

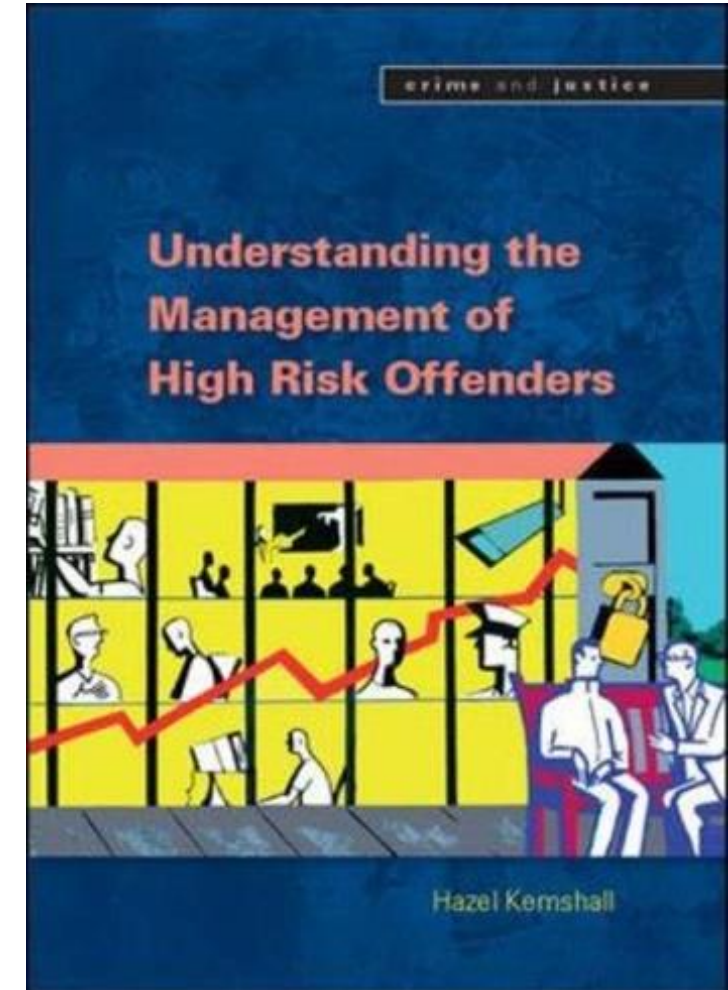
- Schotse voorbeeld, effectiviteit dient gezocht te worden in een programma gericht op het individu
- Positieve verstandhouding gedetineerden en personeel ten goede aan veiligheid en menswaardigheid
- Het lijkt er dus op dat pittige beveiligingsmaatregelen in balans moet zijn met enige individuele keuzevrijheid

Ervaringen met de risicovolle doelgroep

- Je doet het goed of je doet het niet
- Als je 99 ramen sluit, vliegt het weg door het laatste open raam
- Hoe weet je of toezichtsmaatregelen werken?
- Hoe houden we het lang vol als we het op humane wijze willen blijven doen? Die humane behandeling genereert ook risico's.
- Wanneer is de maat vol? Broer van, advocaat van, adviseur van, betrokken inrichtingswerkers?
- Meerdere AIT's, komst tweede EBI (Vlissingen)

Plaatsing hoog risico gedetineerden

- Concentratie of verspreiden van hoog risico gedetineerden? VN zegt: 'mix strategy'
- Verschillende vormen: Bijeenbrengen op één afdeling (concentratie), afgezonderd van grotere populatie (separatie) en eventueel afgescheiden van elkaar (isolatie)
- Carroussel

Relativeren maar niet-naïef zijn

- De groep extreem gevaarlijk wordt groter, maar is nog steeds te overzien
- Een grote groep GVM'ers zijn onder intensieve aandacht en misdragingen worden gevolgd door maatregelen
- Een belangrijk wapen blijft dat we als inrichtingswerkers *naast* de gedetineerden staan
- Geprivilegeerd contact is achillushiel (als we GVM'ers en mede-gedetineerden goed controleren)

Is 41bis ons voorland?

- In de zin van controle / toezicht lijkt dat steeds noodzakelijker (zie LTA, meekijken met geprivilegeerd contact?)
- Duurzaamheid en humaniteit opletpunt vanwege onze Nederlandse penitentiaire filosofie
- Veronderstelling: door de omstandigheden van detentie dragelijk te maken (enigszins compenseren van beperkingen) zouden we extreem risicovolle gedetineerden voor lange tijd veilig en humaan kunnen detineren.
- Maar: wat gaan mensen doen met schierlijk onbeperkte macht, geld en middelen? En als die persisteren in ernstig strafbaar handelen?
- Ondanks alle deugdzame en deugdelijke principes is er een grens aan onze basisattitude: *it is hard to be kind to people who are unkind..*